

JAN PIETRZYKOWSKI SDB

POCZĄTKI I DZIEJE
WYŻSZEGO SEMINARIUM DUCHOWNEGO W ŁĄDZIE

Przez kilka pierwszych lat po drugiej wojnie światowej inspektoriat północna (św. Stanisława Kostki) nie posiadała własnego Wyższego Seminarium Duchownego, lecz korzystała z gościnności prowincji południowej (św. Jacka). W Krakowie we wspólnym na razie dla obu inspektorii Instytucie Filozoficznym i Teologicznym klerycy kontynuowali swoje studia. Po ukończeniu seminarium alumni na równi z innymi słuchaczami Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie na Wydziale Teologicznym składali egzaminy magisterskie¹. Systematyczny wzrost liczby powołań, koszty związane z opłatą za utrzymanie i naukę studentów, a także kłopoty finansowe prowincji zmuszały przełożonych do szukania innych rozwiązań. Pierwszy projekt otwarcia własnego seminarium rozważano na Radzie Inspektorialnej już w 1947 r. Zamierzano przeznaczyć na ten cel zakład salezjański w Różanymstoku. Jednak zbyt duże oddalenie tej miejscowości od centrum Polski oraz trudności komunikacyjne nie sprzyjałyby dojazdowi wykładowców. Ponadto wyraźny sprzeciw rady generalnego ks. Piotra Tirone zdecydował, że seminarium wspólne pozostało jeszcze w Krakowie². Sytuacja uległa zmianie, gdy w okresie walki reżymu komunistycznego z Kościołem katolickim w Polsce, salezjanie musieli bronić swojej własności m.in. przez otwieranie Wyższych Seminarium Duchownych. W takich okolicznościach rozpoczął działalność Studentat Filozoficzny w Kutnie – Woźniakowie (1949), a następnie w Łądzie (1952). Chcąc zmniejszyć wydatki związane z kształceniem teologów, wysyłano po kilku kleryków do seminarium diecezjalnych. Na początku lat pięćdziesiątych z pomocą pospieszyły salezjanom następujące diecezje: łódzka (3), płocka (3), warszawska (4). Alumni salezjańscy mieszkali

¹ J. Pietrzykowski, *Obecność salezjanów inspektorii św. Stanisława Kostki na Ziemiach Odzyskanych w latach 1945 – 1952*, Kutno 1990, s. 50; Na mocy uchwały Rady Wydziału Teologicznego UJ w Krakowie z dnia 2 II 1945 r. klerycy salezjańscy odbywający studia w Salezjańskim Instytucie Teologicznym w Krakowie mogli zdawać egzaminy na UJ w Krakowie i otrzymać tytuł magistra.

² AIW, t. Protokoły z posiedzeń Rad Inspektorialnych, Wólka Pęczerska 11-11 VI 1947 r.

w swoich domach zakonnych, a do seminariów diecezjalnych dochodzili tylko na wykłady i ćwiczenia³.

Zlikwidowanie szkoły tkackiej i domu dziecka (1949) wpłynęło na zmianę charakteru dzieła salezjańskiego w Kutnie-Woźniakowie. Ksiądz inspektor Stanisław Rokita ratując obiekt przed zajęciem go przez władze państwowe przywiózł 28 kleryków z Krakowa i erygował Studentat Filozoficzny. Pierwszym rektorem seminarium został ks. Józef Strus. Z nowym rokiem akademickim 1949/50 w Kutnie-Woźniakowie klerycy rozpoczęli zajęcia na pierwszym kursie filozoficznym⁴. Liczba alumnów systematycznie wzrastała w następnych latach. Przykładowo w roku akademickim 1950/51 na dwóch kursach kształciło się 52 alumnów a rok później aż 80⁵.

3 lipca 1952 r. władze państwowe zlikwidowały aż trzy niższe seminaria duchowne prowadzone przez salezjanów: we Fromborku, Łądzie oraz Sokołowie Podlaskim. Na szczęście w klasztorze pocysterskim nad Wartą przebywała wtedy grupa alumnów z Kutna, odbywająca wakacyjny kurs katechetyczny. Opatrznościowa obecność kleryków wpłynęła na dalsze losy domu zakonnego w Łądzie. Ksiądz inspektor, chcąc zatrzymać obiekt w rękach salezjańskich, utworzył 4 lipca 1952 r. filię Instytutu Filozoficznego znajdującego się w Kutnie-Woźniakowie⁶. Przybyła grupa 39 neoprofesów z Czerwińska i od września prowadzono normalne zajęcia dydaktyczne. Filia woźniakowska funkcjonowała tylko przez dwa lata (1952 – 1954) a filozofię w Łądzie ukończył wtedy tylko jeden rocznik. Przełożonym tej instytucji był ks. mgr Henryk Czepułkowski. Początki Studentatu w Łądzie były bardzo ciężkie i trudne. Dotychczas inspektorata północna nie miała własnego wyższego seminarium duchownego. Tak nagła i wprost nieoczekiwana zmiana charakteru domu zastała prowincję prawie bez wykwalifikowanych profesorów mogących podjąć zajęcia w seminarium. Stało się tak m. in. dlatego, że cały wysiłek inspektorii św. Stanisława Kostki w pierwszych latach powojennych koncentrował się głównie na rekonstrukcji przedwojennego życia zakładowego: a więc otwieranie szkół zawodowych, gimnazjów, sierocińców, niższych seminariów duchownych, drukarni, wydawnictwa itd.⁷

6 lipca 1954 r. władze państwowe zlikwidowały w Różanymstoku Niższe Seminarium Duchowne prowadzone przez salezjanów dla diecezji „białostockiej” i łomżyńskiej. Księży i kleryków – asystentów funkcjonariusze UB przewieźli pod eskortą do domu zakonnego w Łądzie nad Wartą. Ponadto Łąd

³ AIP, t. Łąd, Sprawozdanie za rok 1953/54.

⁴ Por. Kronika Woźniakowska 1938-1972; Elenco z 1950 r., s. 250-251 podaje 23 alumnów.

⁵ Tamże.

⁶ AIP, t. Łąd, Dekret erekcyjny z dnia 4 VII 1952 r. L. dz. 2251/52; A. Świda, *Ksiądz Józef Strus (1905-1973)*, „Chrześcijan” 7, 1982, s. 615-616.

⁷ TAIW, t. Woźniaków, *Działalność i twórcza praca Salezjańskiego Studentatu Filozoficznego w Woźniakowie 1949 – 1952*; C. Ruzik, *Studentat Filozoficzny w Kutnie-Woźniakowie w latach 1949-1965*, s. 9 (mps).

otrzymał też część inwentarza martwego ze zlikwidowanej placówki oświatowo-wychowawczej w Różanymstoku⁸. W 1954 r. ks. insp. Rokita razem ze swoją radą postanowił otworzyć Studentat Teologiczny w Łądzie likwidując równocześnie filię woźniakowską. Na rektora (dyrektora) tej nowej instytucji przeznaczono ks. mgr Józefa Strusa, który był wcześniej organizatorem domu formacyjnego w Kutnie – Woźniakowie. Z Oświęcimiem kleryków nie wycofywano, lecz tylko z pierwszym kursem (30 kl.) od listopada rozpoczęto normalne zajęcia. Kolejno w następnych latach dochodziły nowe roczniki, tak więc w 1957 r. były już cztery kursy w Łądzie⁹. Na miejscu trudności do pokonania było bardzo dużo. Przede wszystkim dotkliwie odczuwano brak fachowej biblioteki, a większość przedmiotów prowadzili księża bez odpowiedniego przygotowania naukowego. W trakcie studiów teologicznych duża część alumnów uzupełniała maturę państwową. Sporo czasu klerycy poświęcali na dodatkowe prace fizyczne, dzięki którym obiekt coraz bardziej zyskiwał na wyglądzie estetycznym. Powoli sytuacja poprawiała się także pod względem naukowym. Przełożeni zaczęli posyłać więcej księży na studia, a od 1956 r. angażowano obcych profesorów z seminariów diecezjalnych i zakonnych (gnieźnieńskiej, poznańskiej, łódzkiej, wrocławskiej, chrystusowców, misjonarzy św. Rodziny), powiększono zbiory biblioteczne¹⁰. Zgodnie z wypracowaną tradycją, klerycy salezjańscy rozpoczynali studia teologiczne dopiero po ukończeniu dwuletniego kursu (studium) filozoficznego i po zaliczeniu praktyki duszpasterskiej, która do 1972 r. trwała normalnie trzy lata¹¹.

Duże zasługi w dziedzinie podniesienia poziomu naukowego łądzkiej uczelni położył rektor ks. dr Stanisław Styrna (1968-1976). W ramach tzw. projektu rejonizacji Wyższych Seminarium Duchownych w Polsce opracowanego przez Komisję Episkopatu, Łądz nie związał się z Poznaniem (WT PAT), ale od początku z Katolickim Uniwersytetem w Lublinie. Klerycy ostatnich dwóch lat byli zapisywani na studium zaoczne Wydziału Teologicznego. Pięciu pierwszych absolwentów Łądu uzyskało tytuł magistra w 1974 r. po napisaniu pracy i złożeniu wymaganych egzaminów. Od następnego roku prawie wszyscy diakoni kończyli seminarium z dyplomem uniwersyteckim. Nie przyniosły pozytyw-

⁸ AIP, t. Łądz, ks. H. Czepełkowski do ks. S. Rokity, Łądz 20 VII 1954; J. Walenciej, *Zakład salezjański w Różanymstoku 1919-1954*, Lublin 1987, s. 55 (mps).

⁹ A. Świda, *Ksiądz Józef Strus (1905-1973)*, „Chrześcijaństwo” 7, 1982, s. 616; *Dzieje seminarium do 1977 r.* opracował ks. Stanisław Kosiński, *Dwadzieścia pięć lat istnienia i działalności Wyższego Seminarium Duchownego Towarzystwa Salezjańskiego w Łądz nad Wartą 1952-1977*, „Seminare” 1978, s. 7-36.

¹⁰ AIP, t. Łądz, Sprawozdanie za rok 1956/57.

¹¹ W latach 1973-1987 asystencja trwała tylko jeden rok. Po pierwszym roku teologii wysyłano alumnów na praktykę duszpasterską w latach 1972-1978. Por. *Konstytucje i Regulaminy Towarzystwa św. Franciszka Salezego*, Łódź 1972, art. 88, s. 193; AIW, t. Protokoły z Rad Inspektorialnych, Łódź 14 V 1972.

nych rezultatów próby afiliacji WSD TS w Łądzie do Papieskiego Uniwersytetu Salezjańskiego w Rzymie¹². Ponieważ ośmiu salezjanów mających zajęcia w Łądzie (1992), pracuje równocześnie na Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie, dlatego też od 1988 r. także na Wydziale Teologicznym tejże uczelni diakoni salezjańscy uzyskują tytuły magisterskie. W marcu 1994 r. wikariusz inspektora ks. Adam Durak wystąpił z propozycją wpisania studentów teologii WSD w Łądzie na studia dzienne ATK. Jednak mimo życzliwej i przychylniej odpowiedzi Senatu Uczelni, klerycy pozostali studentami zaocznymi ATK z wpisem po drugim roku teologii. Praktycznie łączność z KUL utrzymana jest już tylko poprzez jedno seminarium z historii Kościoła prowadzone przez ks. dr hab. Stanisława Wilka¹³.

Wyraźnie zwiększyła się liczba prowadzonych seminariów naukowych. Do początkowych pięciu z katechetyki, historii Kościoła, teologii moralnej, teologii dogmatycznej, teologii pastoralnej systematycznie dochodziły nowe: z Pisma św., liturgiki, patrologii, prawa kanonicznego, teologii duchowości. Widocznym znakiem otwarcia się na świat było już na początku lat siedemdziesiątych wysyłanie grup kleryków podczas wakacji do pracy z młodzieżą za granicę, szczególnie do Włoch (6) i do Belgii (2). Ponadto alumni wyjeżdżali na placówki salezjańskie podczas świąt Bożego Narodzenia, Wielkanocy i przy innych okazjach. Nie było to bez znaczenia, ponieważ tego rodzaju praktyki wykonywane w cyklu seminaryjnym zaliczano za rok asystencji. Szkoda iż od 1987 r. następnii przełożeni (inspektorzy i rektorzy) nie potrafili utrzymać tego osiągnięcia¹⁴.

W latach 1972-1980 klerycy salezjańscy północnej inspektorii studiowali w Łądzie także filozofię. Na nowym miejscu zastano należycie zaopatrzoną bibliotekę i czytelnię oraz właściwy dobór profesorów i wychowawców, co sprzyjało zgłębianiu filozofii. Dotychczas najpewniej w tym okresie nie sprawdzały się już słowa smutnego porzekadła „*primum vivere, secundum filosofari*”. Kolejna nowa era nastąpiła dla Studentatu Filozoficznego po podziale inspektorii polskich w 1979 r.¹⁵ Druga połowa lat siedemdziesiątych zaznaczyła się wzros-

¹² AIW, t. Protokoły z Rad Inspektorialnych, Łódź 14 VII 1973; AIP, t. Łąd, ks. S. Styrna do ks. Rokity, Łąd 18 VIII 1975.

¹³ AIP, t. Protokoły z Rad Inspektorialnych, Piła 10 III 1994, Łąd 7 IV 1994, Piła 9 VI 1994. Prawdopodobnie na ostateczną decyzję miało wpływ Ministerstwo Edukacji Narodowej. Relacja ustna ks. A. Duraka, Łódź 17 VI 1994.

¹⁴ Kronika Wyższego Seminarium Duchownego w Łądzie.

¹⁵ Z inspektorii św. Stanisława Kostki wydzielono nową prowincję św. Wojciecha z siedzibą w Pile, a z południowej św. Jacka, nową św. Jana Bosko z siedzibą inspektoratu we Wrocławiu. Dekret erekcji kanonicznej inspektorii salezjańskiej z siedzibą w Pile L. dz. 10/80 „...generał otrzymawszy zgodę Rady Wyższej na posiedzeniu w dniu 14 XII 1979 r. niniejszym dekretem erygujemy kanonicznie nową inspeкторię p.w. św. Wojciecha z siedzibą w Pile. Niniejszy dekret wejdzie w życie w terminie, który ostatecznie ustali Delegat Przełożonego Generalnego, lecz jednak przed rozpoczęciem roku szkolnego 1980/81”. Rzym 16 XII 1979. Por. AIW, t. Podział inspektorii polskich 1979-1980.

tem powołań. Związane to było m. in. z wyżem demograficznym z lat pięćdziesiątych oraz z wyborem Polaka na Stolicę Piotrową. Ponieważ w Łądzie brakowało miejsca, „filozofia” wróciła do Woźniakowa. We wrześniu 1980 r. 24 kleryków pierwszego kursu rozpoczęło studia w Kutnie-Woźniakowie, natomiast drugi rocznik pozostał w Łądzie¹⁶. Do 1996 r. seminarium było wspólne dla inspektorii: św. Stanisława Kostki i św. Wojciecha z tym, że prowincja piłska prowadziła Studentat Teologiczny w Łądzie, a warszawska Studentat Filozoficzny w Kutnie (od 1992 w Łodzi). Staraniem księdza inspektora Zbigniewa Malinowskiego przygotowano miejsca dla teologów w Łodzi, a następnie wycofano z Łądu alumnów należących do prowincji warszawskiej. Z kolei klerycy piłscy studiujący w Łodzi zostali przeniesieni do Łądu. Tak więc od września 1996 r. w pocysterskim klasztorze ponownie mieści się pełne seminarium, w którym na sześciu kursach młodzi współpracownicy zdobywają wiedzę filozoficzną i teologiczną.

W łądzkim Wyższym Seminarium Duchownym co pewien czas pojawiali się entuzjaści zajmujący się gromadzeniem materiałów dotyczących działalności salezjanów w Polsce i na świecie. Ożywioną korespondencję z misjonarzami prowadził ks. Stanisław Szmidt. Jednocześnie gromadził on archiwalia i ekspozyty misyjne wykorzystując je do popularyzowania duszpasterstwa misyjnego. Długoletni spowiednik kleryków i współpracowników ks. Paweł Golla zebrał całą spuściznę pisarską i korespondencję kompozytora salezjańskiego ks. Antoniego Hłonda (Chlondowskiego), obejmującą 25 tomów maszynopisu (ok. 6 tys. stron)¹⁷. Ksiądz Stanisław Kosiński zebrał i opracował działalność prymasa kard. Augusta Hłonda, tytułując serię „Acta Hlondiana”. Całość obejmuje ponad 150 tys. stron maszynopisu oprawionego w 103 tomy i zawiera pisma kardynała, korespondencję i dokumentację. Alumn Krzysztof Lis podczas studiów seminaryjnych (1980 – 1986) zajął się kompletowaniem w jedną całość wypowiedzi papieża ostatnich wieków dotyczących Polski. Dzięki tego rodzaju zainteresowaniom Archiwum Inspektorialne w Warszawie wzbogaciło się o dwa zbiory pt.: „Papieże a Polska” oraz „Maryja w wypowiedziach papieży”. Mimo iż wyżej wymienione prace nadal pozostają w maszynopisach, to jednak stanowią ułatwienie dla badaczy i historyków ze względu na cenne dokumenty¹⁸. Po rozpoczęciu procesu beatyfikacyjnego (9 I 1992) kard. Hłonda powstał w Łądzie ośrodek badań na wielkim salezjaninem w oparciu o Acta Hlondiana.

Kompetencje, ogromne zaangażowanie i niezwykła pracowitość ks. Władysława Grochala, który od 1969 r. prowadzi bibliotekę, przyczyniła się do przygotowania właściwego warsztatu naukowego. Księgozbiór liczy już 90 tys.

¹⁶ Kronika Domu w Woźniakowie, Protokoły z posiedzeń Rad Inspektorialnych.

¹⁷ S. Kosiński, *Dwadzieścia pięć...*, s. 21.

¹⁸ M. Hołownia, *Ksiądz Stanisław Kosiński (1923-1991), twórca zbioru Acta Hlondiana*, Lublin 1994, s. 27, 95-108 (mps).

pozycji książkowych i ponad sto prawie kompletnych czasopism krajowych i zagranicznych. Wiele cennych dzieł instytucja zyskała dzięki darowiznom i zapobiegliwości ks. Kosińskiego¹⁹.

Jubileusze i uroczystości salezjańskie, ogólnopolskie i diecezjalne, umożliwiały zaprezentowanie WSD poza lokalnym terenem. 23 maja 1967 r. odbyły się w Łądzie obchody milenijne połączone z uczczeniem martyrologium duchowieństwa polskiego podczas drugiej wojny światowej i poświęceniem tablic pamiątkowych w kościele i klasztorze przez prymasa kard. Stefana Wyszyńskiego z udziałem dziesięciu biskupów i kilku tysięcy wiernych. W dniach 9-18 października 1987 r. diecezja włocławska przeżywała uroczystości dziękczynne za baatyfikację bpa Michała Kozala²⁰. Mury seminaryjne gościennie podejmowały wyższych przełożonych zakonów męskich w Polsce podczas dorocznych zjazdów, rektorów wyższych seminariów duchownych diecezjalnych i zakonnych, klasyków i historyków kościoła, którzy tutaj mieli swoje obrady sekcyjne²¹.

Jednym ze znaków prężności i aktywności placówki naukowo – dydaktycznej są organizowane przez nią sympozja. Początkowo odbywały się one sporadycznie, najczęściej historyczne z okazji rocznic (25-lecia WSD w Łądzie, 100-lecia urodzin kard. Hłonda, 40-lecia śmierci kard. Hłonda) i katechetyczne związane z pracą duszpastersko-wychowawczą. Od 1985 r. staraniem ks. prof. Duraka w kalendarium zajęć łądzkiego seminarium wpisało się na stałe jednodniowe sympozjum liturgiczne, odbywające się regularnie w październiku. Działający w Łądzie (od 1992 r.) Międzyinspektorialny Ośrodek Duchowości pod kierownictwem ks. dr Zenona Klawikowskiego także rozpoczął już organizować jednodniowe sympozjum ze swojej dziedziny. Dzięki inicjatywie księży profesorów Jana Gliścińskiego i Henryka Skorowskiego w 1994 r. wznowiono wydawanie rocznika „Seminare”, którego ostatni numer ukazał się w 1989 r.²² W latach osiemdziesiątych w zabytkowych pocysterskich kruzgankach zaprezentowano trzy duże wystawy poświęcone: a) papieżom ostatnich czasów, b) prymasom XIX i XX w., c) prymasowi Hłondowi. Szczególnie ta ostatnia przygotowana z okazji setnej rocznicy urodzin prymasa (1981) odbiła się echem w Polsce, ponieważ była prezentowana w Czerwińsku, Katowicach, Gnieźnie, Lublinie i Łodzi²³.

¹⁹ Relacja ustna ks. W. Grochala, Łąd 6 III 1997.

²⁰ Ksiądz prymas S. Wyszyński poświęcił dwie tablice: jedną w kościele z nazwiskami księży, którzy zostali wywiezieni z obozu przejściowego w Łądzie i zginęli w hitlerowskich obozach, drugą w klasztorze w celi bp. M. Kozala. Por. *Uroczystości w Łądzie dla uczczenia martyrologium duchowieństwa*, „Kronika Diecezji Włocławskiej” 50, 1967, nr 6-10, s. 217; Kronika Domu.

²¹ Z okazji tych zjazdów profesorowie seminarium łądzkiego: ks. K. Cichecki, ks. S. Kosiński, ks. S. Szmidt wygłaszali referaty. Por. Kronika Domu.

²² Kronika inspektorii św. Wojciecha 63/10/86 (mps): Kronika Domu łądzkiego: AIP, t. Protokoły z Rad Inspektorialnych, Piła 9 IX 1993.

²³ Kronika inspektorii św. Wojciecha 55/1-2/86: M. Hołownia, dz. cyt., s. 49.

Zasadniczym celem wyższego seminarium duchownego jest formacja przyszłych kapłanów Zgromadzenia zgodnie z Konstytucjami i Regulaminami Ogólnymi oraz według „Ratio” salezjańskiego i ogólnopolskiego. Praktyki pobożne są dobrze zaprogramowane i urozmaicone. Wspólnota zakonna ma do dyspozycji trzech spowiedników miejscowych i czterech dojeżdżających. Kierownictwo duchowe w zakresie zewnętrznym prowadzi ksiądz rektor (dyrektor domu) poprzez rozmowy indywidualne i cotygodniową konferencję ascetyczną. Inni współbracia głoszą miesięczne i kwartalne dni skupienia, rekolekcje trzydniowe przed uroczystością do św. Jana Bosko (31 I) i pięciodniowe na zakończenie roku akademickiego. Po zakończeniu wizytacji apostolskiej (1992) w miejsce katechety seminaryjnego (odpowiednik ojca duchownego) wprowadzono opiekunów poszczególnych kursów²⁴. Oprócz Rady Domu i Rady Pedagogicznej postępy alumnów są oceniane trzy razy do roku na tzw. „skrutynium”. Programowaniem zajęć, akcji wakacyjnych, doбором profesorów, organizowaniem kursów szkoleniowych i akcji duszpastersko-młodzieżowych zajmowało się Międzyinspektorialne Kuratorium (1991-1996) w skład którego wchodził ksiądz inspektorzy i dyrektorzy administracyjni z Warszawy i Piły oraz rektorzy, kierownicy studiów i administratorzy z Łądu i Łodzi.

Alumni posiadają własny, wybierany demokratycznie samorząd, który tworzą: dziekan, vicedziekan i duktory poszczególnych kursów. Gorliwie działają kleryckie zespoły ascetyczno-pastoralne: Koło Maryjne, Misyjne, Powołaniowe, Liturgiczne, Modlitewne, Wiara i Światło, Świadectwo i Twórczość, Harcerskie, Przewodników itd. Sprawozdania roczne z działalności tych grup ukazują ambitny program i realizację podjętych zadań. Przykładowo, Koło Przewodników liczące 12 członków w roku 1984/85 oprowadziło 485 grup zwiedzających, ok. 20 tys. osób. Oprócz zabytków, turyści (pielgrzymi) mieli także możliwość obejrzenia okolicznościową wystawę lub film o tematyce religijnej²⁵. W 1978 r. w Łądzie „zrodził się” Festiwal Piosenki Religijnej MARIASONG, który przez kilkanaście lat cieszył się coraz większym poziomem i popularnością. Kleryk Kazimierz Kurek zainicjował działalność Koła Świadectwo i Twórczość. Od 1980 r. grupa ta przyjęła się pozytywnie i spełnia oczekiwania tutejszego społeczeństwa. Raz w miesiącu Koło organizuje spotkanie dla pracowników służby zdrowia i oświaty celem pogłębienia ich życia religijnego oraz zaangażowania apostolskiego. Z ramienia przełożonych całością kieruje kierownik

²⁴ Struktura wewnętrzna seminarium przeszła pewną ewolucję. W 1985 r. dwóch prefektów zastąpił jeden katecheta, do którego należała troska o życie religijne, moralność współbraci i opieka nad chorymi. Ponieważ liczba alumnów gwałtownie wzrosła, skasowano urząd katechety a wprowadzono opiekunów poszczególnych kursów. Por. S. Kosiński, dz. cyt., s. 12; AIP, t. Łąd, Protokół z wizytacji Księdza Delegata A. Dziędziela 8 III 1986; Kronika Domu ładzkiego.

²⁵ AIP, t. Łąd, Sprawozdania Kół Zainteresowań z lat 1981-1993; Protokół z wizytacji ks. S. Skopiaka 4 III 1987.

studiów. W zajęciach liturgiczno-dydaktycznych i kulturalnych uczestniczy jednorazowo od 70 do 100 osób z całej okolicy²⁶. Po podziale inspektorii polskich (1979) drzwi seminarium łądzkiego coraz częściej były otwierane dla młodzieży. Łąd przejął wiele akcji ogólnoinspektorialnych. Każdego roku w maju przeprowadzano tutaj Salezjański Dzień Młodości, gdzie członkowie LSO (ok. 500) z placówek duszpasterskich prezentowali swoje umiejętności intelektualne i sportowe. Z nakazu ks. insp. Wojciecha Szulczyńskiego (1979) klerycy wznowili wystawianie w Wielkim Poście Misterium Męki Pańskiej. Impreza ta cieszy się dużym powodzeniem (ok. 7 tys. widzów rocznie), jednak jest niemałym obciążeniem dla alumnów²⁷.

Stan teologów w latach 1954 – 1972²⁸

lata	kurs I	II	III	IV	razem
1954/55	30	-	-	-	30
1955/56	17	28	1	-	46
1956/57	18	14	27	1	60
1957/58	24	20	17	15	76
1958/59	20	17	14	27	78
1959/60	10	21	18	16	65
1960/61	16	11	23	18	68
1961/62	23	14	11	24	72
1962/63	10	20	14	11	55
1963/64	9	12	17	13	51
1964/65	12	9	12	17	50
1965/66	18	9	8	12	47
1966/67	4	16	8	8	36
1967/68	9	3	16	8	36
1968/69	15	8	3	16	43
1969/70	12	15	8	3	38
1970/71	9	11	15	8	43
1971/72	7	9	11	15	42

²⁶ Kronika Domu łądzkiego; AIP, t. Łąd, ks. H. Wróbel do ks. S. Skopiaka, Łąd 15 IX 1990; Protokół z wizytacji ks. A. Dziędziela 3 IV 1989.

²⁷ Kronika inspektorii św. Wojciecha 34/5/84; Kronika Domu łądzkiego, Relacja ustna ks. W. Szulczyńskiego, Czerwińsk 20 XI 1978; AIP, t. Łąd, Protokół z wizytacji ks. W. Kołyszki 13 XII 1992.

²⁸ Tabele wykonano na podstawie Elenka Generalnego, Spisu placówek i współbraci, sprawozdań rocznych kierowników studiów, protokołów z wizytacji kanonicznych.

Stan filozofów i teologów w Łądzie w latach 1972 – 1980, 1996/97

	I	II	III	IV	V	VI	
1972/73	7	9	10	7	8	11	
1973/74	16	7	10	7	7	8	52
1974/75	8	14	7	6	7	7	49
1975/76	13	9	10	1	8	6	47
1976/77	17	10	4	7	1	8	47
1977/78	22	17	9	10	7	1	66
1978/79	20	23	6	7	8	6	70
1979/80	22	20	13	9	7	9	80
1980/81	–	17	24	10	9	6	66
1996/97	8	8	10	11	9	7	53

Stan teologów w Łądzie w latach 1981-1996

lata	kurs I		II		III		IV		razem	
	PLN	PLE	PLN	PLE	PLN	PLE	PLN	PLE	PLN	PLE
1981/82	9	11	12	11	2	7	4	4	26	33
1982/83	6	7	8	11	12	10	2	7	28	35
1983/84	9	8	6	7	7	9	12	9	34	33
1984/85	16	13	8	7	4	6	7	8	35	34
1985/86	8	6	16	12	7	7	5	6	36	31
1986/87	9	5	6	6	16	13	6	7	37	31
1987/88	2	3	9	6	6	6	14	12	31	27
1988/89	8	9	2	4	9	5	6	6	25	24
1989/90	16	15	9	8	3	3	9	5	37	31
1990/91	8	13	14	14	8	8	4	3	34	36
1991/92	12	19	10	12	13	13	8	8	43	52
1992/93	20	13	12	19	10	12	14	12	54	57
1993/94	7	11	18	14	10	18	8	13	43	56
1994/95	9	7	7	11	16	14	9	18	41	50
1995/96	10	10	9	7	6	11	16	13	41	42

PLN – inspektorja pilska

PLE – inspektorja warszawska

Salezianie, podejmując pracę w Łądzie, wzięli równocześnie na siebie obowiązek utrzymania i konserwacji kościoła i klasztoru, będących cennym zabytkiem sztuki sakralnej w Polsce. Tego rodzaju inwestycje wymagają ogromnych nakładów finansowych, które w większości są pokrywane z kasy zakonnej. Wystarczy zaznaczyć tylko niektóre dokonania jak: otynkowanie i wymalowanie

całego obiektu, wymiana dachówek, pokrycie kościoła blachą miedzianą, remont organów, renowacja ołtarza św. Urszuli, regotyżacja kapitułarza, restauracja oratorium św. Jakuba, doprowadzenie do estetycznego wyglądu otoczenia kościoła i klasztoru. Za troskę i osiągnięcia w zakresie konserwacji i restauracji zabytkowych pamiątek Minister Kultury i Sztuki przyznał WSD TS w Łądzie w dniu 4 lutego 1981 r. Dyplom Honorowy za Osiągnięcia w Upowszechnianiu Kultury oraz nagrodę I stopnia²⁹.

Wzrost liczby seminarzystów wpłynął na przygotowanie nowych pomieszczeń mieszkalnych. W roku 1977/78 zaadaptowano poddasza klasztoru skrzydła wschodniego i zachodniego przeznaczając otrzymane lokale na pokoje dla kleryków i drugi magazyn biblioteczny. Przełożeni planowali jednak budowę nowego gmachu w Łądzie. Zgodę na przebudowę i powiększenie budynku administracyjno-mieszkalnego otrzymano 16 maja 1981 r. /Nr 101/81/³⁰. Następnego roku wykonano plany i od 24 maja 1984 r. dziewięciu murarzy z Wilkowi rozpoczęło pracę. Nowy dom oddano do użytku wspólnoty zakonnej w 1991/92 r. Mieszczą się w nim kaplica seminaryjna, sala sportowa, mieszkania dla sióstr zakonnych, profesorów i sypialnie kleryków. W klasztorze pocysterskim pozostała biblioteka, kuchnia, refektarz, sale wykładowe i kaplica dla starszych współbraci³¹.

Seminarium jest użytkownikiem gospodarstwa i ogrodu, nieruchomości będącej własnością parafii o łącznej powierzchni 8,67 ha /4,43 ha pola, 2,22 łąki, reszta place, nieużytki/, ponadto wydzierżawiono 4 ha pola i łąki od p. Bąkowskiej ze Słupcy. W 1992 r. dom zakonny w Łądzie uzyskał 19,250 ha ziemi ornej. Z powodu budowy nowego gmachu seminaryjnego zburzono część zabudowań gospodarczych, ale za to postawiono nowy kompleks budynków gospodarczych na polu w odległości ok. 500 m od klasztoru³².

Wyższe Seminarium Duchowne wychodząc naprzeciw zapotrzebowaniom Kościoła lokalnego i odpowiadając na apel biskupa diecezjalnego Jana Zaręby organizuje od 1981 r. kursy organistowskie. Szkolenie rozpoczęło 36 uczestników z okolic Konina, Słupcy, Kalisza i Gniezna. Cykl nauki trwa pięć lat a zajęcia są prowadzone w wolne soboty pierwszego i trzeciego tygodnia.

²⁹ Por. Kronika Domu łądzkiego.

³⁰ Arch. zakł. Łąd, Protokół Rady Domu 24 VIII 1977; AIP, t. Łąd, Wojewoda koniński E. Brzęczek do Inspektoratu TS w Pile, Konin 5 VI 1981.

³¹ Kronika inspektorii św. Wojciecha 32-33/3-4/84; AIP, t. Protokoły z Rad Inspekcyjnych, Czaplnek 19 VI 1981, Rumia 15 III 1982; t. Łąd, Protokół z wizytacji ks. A. Dziędziela 8 III 1992; Kronika Domu łądzkiego.

³² AIP, t. Łąd, Protokół w zakresie administracji, ks. H. Jacenciuka 8 II 1976; Protokół z wizytacji ks. A. Dziędziela 8 III 1992;

Liczba kandydatów systematycznie wzrasta. Całością tego przedsięwzięcia od początku kieruje ks. mgr Apoloniusz Domański³³.

W ciągu 45 lat istnienia seminarium wyszło z Łądu 537 księży a trzech teologów zginęło tragicznie. Wśród wykładających jest już sześciu samodzielnych pracowników naukowych. Biblioteka i czytelnia spełniają wymagania placówki naukowo – wychowawczej. Pewnym mankamentem pozostaje nadal zbyt duża ilość dojeżdżających profesorów i związana z tym komasacja godzin z poszczególnych przedmiotów³⁴.

Raissunto

Fino aii' anii cinquanta ispettoria di san Stanislavo Kostka non aveva il proprio seminario, tutti i chierici andavano ha studiare a Cracovia. Il Seminario Maggiore di Łąd ha iniziato la sua attività nel 1952, in primi anni era affigliato allo Studentato Filozofico di Kutno-Woźniaków, e dopo il 1954 è diventato lo Studentato Teologico. All' inizio si notava maggiormente la mancanza di una adeguata biblioteca e insufficenza dei professori preparati. Il merito notevole per lo sviluppo dello studentato ha avuto il Rettore don Stanislavo Styrna (1968-1976). Dal 1974 i studenti aqistano il diploma del magistero di teologia all'Università Cattolica di Lublino e nella Accademia Cattolica di Varsavia.

Dopo la divisione delle ispettorie della Polonia nel 1980 le case delle formazione delle ispettorie del nord rimangono unite fino al 1996. Ispettoria di Piła aveva il Studentato Teologico a Łąd, invece quella di Varsavia Studentato Filozofico (postnoviziato) a Kutno (dal 1992 a Łódź). Attualmente a Łąd si trova lo Studentato Filozofico e Teologico della ispettoria di Piła.

³³ AIP, t. Łąd, Sprawozdanie z działalności Kursu Organistowskiego przy WSD TS w Łądzie za rok 1981/82; Protokół z wizytacji ks. A. Dziędziela 6 III 1986; Kronika inspektorii św. Wojciecha 54-55/1-2/86.

³⁴ Utonął kl. W. Bagiński (1982), zginął w wypadku samochodowym kl. Z. Pranczk (1973), utonął diak. J. Koleśnik (1995).